

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5 (3)

ISSN: 2992-8982 <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, may.
3-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHGA QARATILGAN HAYOTIY TASHABBUSLAR.....	12
Muxiddin Kalonov	
O'ZBEKISTONDA NAQDSIZ TO'LOVLAR ULUSHINING OSHISHI VA PUL MASSASI NAZORATI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI.....	28
Pardayev G'ayrat Jabbor o'g'li	
BUXGALTERIYA HISOBINING PAYDO BO'LISHI VA RIVOJLANISHI HISOB SIYOSATINING SHAKLLANISHIDA ASOS SIFATIDA.....	34
Abduvaxidov Farxod Tuychiyevich	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TASHKILOTLARIDA ICHKI SIFAT NAZORATI STANDARTLARINI RISKKA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	41
Bobonarova Kamola	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION-INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	47
Azizova Habiba Arslonovna	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA RAQAMLI DAVLAT XIZMATLARINI KO'RSATISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI.....	56
Yusupova Dilbar Mirabidovna	
KARBOHOVYIE KREDITI V AGRAPNOM SEKTOPE KAK INSTRUMENT RAZVITIYA ZELENOY EKONOMIKI UZBEKISTANA.....	61
Abdullaeva Zaynab Ruslanovna	
BUXORO ZINDONI VA BOLO HOVUZ ANSAMBLI MISOLIDA TARIXIY OBIDALARNING BARQAROR TURISTIK SIG'IMI TAHLILI.....	66
Shodiyeva Moxichehra Shokir qizi, Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
SOLIQ TIZIMIDA SOLIQ RISKINI BAHOLASH USLUBIYOTI.....	73
Ravshanjon Azimovich	
O'ZBEKISTONDA UMUMIY O'RTA TA'LIM TIZIMI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA BUXORO VILOYATI TAHLILI.....	80
Davidxodjayev Oybek Obidovich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION KREDITLASHLASHNING AMALDAGI HOLATI VA ISTIQBOLLARI.....	85
Abdurashidova Mohidil Qodir qizi, Karimova A.	
IQTISODIYOTNI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA DXSH ASOSIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNI BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI.....	91
Toxirov Jaxongir Maxmudjon o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA UY-JOY QURILISHI VA IPOTEKA KREDITLASHNING O'ZARO BOG'LIQLIGI.....	96
Turopova Nigora Xolmurod qizi, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi	
ESG INTEGRATION AND GREEN FINANCIAL ANALYSIS: A NEW METHODOLOGICAL APPROACH TO CORPORATE FINANCIAL SUSTAINABILITY.....	100
Erkin Temirovich Shodiev	
THE CURRENT STATE OF DIGITALIZATION OF TOURISM IN UZBEKISTAN AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT.....	105
Bekmurodov Bakhtiyor Farkhodovich	
TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISHDA OPTIMALLASHTIRISH ZARURATI VA YO'NALISHLARI.....	113
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	

AHOLI ISTE'MOL MADANIYATI VA MILLIY IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	118
Rustamov Sheroz Oblokulovich	
ISHLAB CHIQRISH OMILLARINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: KOBÐ-DOUGLAS MODELII ASOSIDA EKONOMETRIK TAHLIL	123
Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich	
BARQAROR SHAHARSOZLIK RIVOJLANISHIGA ERISHISHDA QATTIQ CHIQINDILARNI KOMPLEKS BOSHQRISH	129
Firas Halawani, Feruza Insavaliyeva	
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РЕАЛИЗАЦИИ НА НАЦИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ КЛЮЧЕВЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ СОГЛАШЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ТРАНСГРАНИЧНЫМ ЗАГРЯЗНЕНИЕМ, В УЗБЕКИСТАНЕ И СОСЕДНИХ СТРАНАХ.....	139
Шафикова Луиза, Ойбек Камилов	
ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА УЗБЕКИСТАНА: ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО УРОВНЯ И ПОТЕНЦИАЛА РОСТА	150
Омонтурдиева Диёра	
YER VA SUV RESURSLARINI INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQRISHDA DRONLARDAN FOYDALANISH.....	155
Matkarimov Mansur	
YASHIL INVESTITSIYALAR BOZORI MEKANIZMINING DASTAKLARI	161
Ziyodullayeva Gulasal Akmal qizi	
СТРАТЕГИЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ И УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА ПОСРЕДСТВОМ HR-БРЕНДИНГА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ПРАКТИКА РЕАЛИЗАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	167
Дониерова Фотимабону Алишер кизи	
KAMBAG'ALLIKNI MONETAR VA KO'P O'LCHOVLI BAHOLASH METODOLOGIYASI ASOSIDA IQTISODIY O'SISH STRATEGIYALARINI KONSEPTUAL TAKOMILLASHTIRISH	173
Sotiboldiyev Asadbek Hasan o'g'li	
QURILISH SANOATIDA RESURS TEJAMKOR ISHLAB CHIQRISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	179
Utbasarov Doniyorjon Baxtiyorovich	
KICHIK BIZNESDA XIZMATLAR SOHASINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI.....	188
Raximov Zafar Komilovich, Mamatazimov Jaloliddin Sherzod o'g'li	
MANAGING DIGITAL TRANSFORMATION IN PRIMARY HEALTHCARE: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW	192
Ashurova Sitora Xusnitdin qizi	
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПРАВОВЫЕ ПРОБЕЛЫ В УПРАВЛЕНИИ ТРАНСГРАНИЧНЫМ ЗАГРЯЗНЕНИЕМ ВОД В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	197
Тиллахуджаев Аббосхон, Дилфуза Шакирова, Мухамедалиева Сайёра, Ойбек Камилов	
JAHON ME'MORIY MEROSIDAN TURIZMDA FOYDALANISH: DOLZARB MUAMMOLAR, ZAMONAVIY YECHIMLAR VA ISTIQBOLLI TAKLIFLAR.....	208
Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
IMPROVING SALES PROMOTION STRATEGIES FOR UZBEK EXPORTERS IN DEVELOPING FOREIGN MARKETS.....	217
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Rustamova Madina Baxrom qizi	
ENVIRONMENTAL DEGRADATION AND CARBON EMISSION: INTERCONNECTED LINKS WITH ECONOMIC GROWTH IN POST-SOVIET.....	222
Rajabova Malika Nuriddin qizi	
NATIJAGA YO'NALTIRILGAN BUDJETLASHTIRISHGA OID ILMIY QARASHLAR VA YONDASHUVLAR	230
Qosimova Gulyar Axmatovna	

ТРАНСГРАНИЧНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН.....	236
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	239
Усманова Зумрад Исламовна	
KIMYO SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH CHORALARI	242
Muxammadiyeva Munira Zaynabuddinovna	
QISHLOQ UY-JOY QURILISHIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARINING AHAMIYATI.....	248
Xannarov Komiljon Karimovich	
TIBBIYOT MUASSASALARI FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISH VA VAZIFALAR TAQSIMOTI TAMOYILLARI.....	253
Saidov Suhrob Shodmonovich	
HUDUDIY IQTISODIY INTEGRATSIYA RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBASI VA MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARI UCHUN AHAMIYATI.....	257
Akbarova Kamola Akmaljonovna	
MOLIYAVIY TAHLIL AXBOROT BAZASINING KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIRI	263
Karimov Eminjon Gopardjonovich	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	270
Shermatov Axror Abdixakimovich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA ENERGIYA SAQLASH TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	275
Ergash Bobobekov	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARIDA ISLOM MOLIYASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	281
Yo'ldoshev Jamshid Nu'monovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	285
Qurbonova Rahima Jamshedovna	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI ISH O'RINLARINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	290
Ibroximova Nafosat Abdusattor qizi	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	297
Raximov Zikrullo Soyibjon o'g'li	
RAQAMLI MUHITDA REKREATSION XIZMATLAR MARKETINGINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	302
Usmanova Zumrad Islamovna	
WAYS TO IMPROVE THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS	306
Iskhakova Sarvar Ayubovna, Amriyeva Shahzoda Shukhratovna	
BARQAROR TURIZMGA ERISHISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	312
Baxtiyorov Javlon Fazliddin o'g'li	
MEVA MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY TIZIMI.....	316
Yusufova Laylo G'ayrat qizi	

AHOLISI ZICH JOYLASHGAN HUDUDLARDA QISHLOQ JOYLARINING BARQAROR RIVOJLANISHI: NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR.....	325
Yusufjonov Jahongir Ilxomjon o'g'li	
СТРАТЕГИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ В ФИЛОСОФИИ СТОИЦИЗМА И СОВРЕМЕННОЙ ТЕОРИИ СТРАТЕГИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ВЗГЛЯДОВ МАРКА АВРЕЛИЯ И КОНЦЕПЦИИ СТРАТЕГИРОВАНИЯ ВЛАДИМИРА Л. КВИНТА.....	329
Норкулов Суннатбек Алишерович	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	335
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	
MAMLAKATIMIZDA INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA QULAY BIZNES MUHITINING TA'SIRI.....	341
Vahidova Gulhayyo Arzi qizi	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI BANK KREDITLARI BILAN TA'MINLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	347
Raxmanova Ilmira Rustamovna	
SAVDO KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MA'LUMOTLAR TAHLILI VA MAQSADLI MARKETINGDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI.....	354
Toxirov Javlon Raximovich	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARNI TARKIBIY QISMLARI BO'YICHA BAHOLASHNING MUHIM OMILLARI.....	361
Arslonov U. U.	
RESURLAR TA'MINOTI TIZIMINING TASHKILY-IQTISODIY XUSUSIYATLARI.....	367
Arziqulova Oybarchin Eshquvat qizi	
JAHON SAVDO TASHKILOTI TAMOYILLARI ASOSIDA SOLIQ SIYOSATINI MUVOFIQLASHTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	373
Saitqulov Suxrob Shavkatovich	
TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARNING KREDIT QOBILIYATINI BAHOLASH UCHUN SKORING MODELIDA SUN'Y INTELLEKTNI JORIY ETISHNING AHAMIYATI.....	380
Komiljon Karimov	
OLIY TA'LIM VA AMALIYOT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI ASOSIDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI.....	386
Karimova Xurshida Raximovna	
QO'RIQLASH DEPARTAMENTIDA SOLIQ YUKLAMASINING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI VA UNI ICHKI MOLIYAVIY NAZORAT HAMDA AUDIT NUQTAYI NAZARDAN TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	390
Salimbayev Mirsohibjon Mirsodiq o'g'li	
ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА И ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	396
Ли Марина Рудольфовна	
O'ZBEKISTONDA YER RESURLARINING AGRAR IQTISODIYOTGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	402
Xoshimova Sevara Baxromovna	
FARMATSEVIKA IMPORT KOMPANIYALARIDA REKLAMA SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH: "SHINING IMPEX" AJ MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT.....	410
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna, Nurullayev Ilyosbek Xojiabdulla o'g'li	
HUDUDIY IQTISODIY O'SISHNI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	417
Turayev Baxtiyor Ergashevich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA SANOATINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI VA SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	421
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	

QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA DAVLAT SUBSIDIYALARINING MOLIYAVIY NATIJALARGA TA'SIR KANALLARI VA ULARNI HISOBDA AKS ETTIRISH MASALALARI	427
Davronbek Matyakubovich Matkarimov, Qadamov Mirzobek Ulug'bek o'g'li	
O'ZGARUVCHILAR O'RTASIDAGI MUNOSABATLARNI REGRESSIYA MODELLARI ORQALI AMALIY TAHLILI	432
Sakiyeva Ozoda Batirovna, Xushvaqtova Dilfuza Ramazon qizi	
INSON KAPITALIGA YO'NALTIRILGAN INVESTITSİYALARNI MOLIYALASHTIRISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	437
Zayniddinov Aloviddin Zayniddin o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KRIPTO-AKTIVLAR AYLANMASINI RIVOJLANTIRISH HAMDA BOZOR MUNOSABATLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	444
Khakimov Bekzod Ilhomjonovich	
O'ZBEKISTONDA MADANIYAT VA SAN'AT TA'LIMI MUASSASALARINI DAVLAT TOMONIDAN MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	453
Atabayeva Yulduz Baxtiyar qizi	
ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ В УЗБЕКИСТАНЕ	457
Ким Елена Радионовна	
O'ZBEKISTONDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI BOSHQARUV SAMARADORLIGI: HOLAT, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	464
Abdurasulova Zarina Sayfiddin qizi	
STRATEGIC MARKETING CAPABILITIES AND ENTERPRISE COMPETITIVENESS IN DIGITAL PLATFORM ECOSYSTEMS: A CONCEPTUAL SMPC MODEL FOR EMERGING MARKETS	471
Bakhtiyor Ruziev Eshmuminovich	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	477
Усманова Зумрад Исламовна	
UGLEROD CHIQINDILARINI KAMAÝTIRISHDA YASHIL INVESTITSİYALAR AHAMIYATINING NAZARIY ASOSLARI.....	480
Jumaniyozov Feruzbek Dilshod o'g'li, Niyozmetov Doniyor Rejabbayevich, Majidov Jamoladdin Komoliddinovich	
MEHMONXONA XO'JALIGI SUBEKTLARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	485
Gulomqodirova Ma'muraxon Saydumarxon qizi	
QISHLOQ MANZILGOHLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING MOHIYATI VA NAZARIY JIHATLARI	492
Xusanova Sevara Shavkat qizi	
QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION-INVESTITSION BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	499
Raxmatillo Mirolimovich Egamov	
MOLIYAVIY HISOBOTNING KOMPILYATSIYASI BO'YICHA TOPSHIRIQLARNI BAJARISH TARTIBI.....	503
A.Z.Avlokulov	
ERKIN IQTISODIY ZONALARNING MOHIYATI, TASNIFLASH MEZONLARI VA SHAKLLARI	507
Ibragimov Aziz Turayevich	
IJTIMOY OMILLAR ASOSIDA BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING AFZALLIKLARI.....	514
Isroilov Xurshidbek Rustambek o'g'li	
AVTOTRANSPORT XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI KORXONALAR FAOLIYATI HAMDA ULARDA SAMARADORLIKNI BAHOLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	521
Raximov Azamat Hamroqulovich	

KO'P QAVATLI UY-JOY OBYEKTLAGI LOYIHASINI AMALGA OSHIRISHDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	525
Xikmatov Xakimxon Xamzaevich, Xalilov Nimatillo, Fattoyev Orzujon Xudoyqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	530
Djumaniyazova Shaxnoza G'afurdjanovna	
MINTAQA SHAHARLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQARISH DARAJASI TAHLILI.....	535
Ne'matov Ne'matulla Erkinboyevich	
СТРАТЕГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ В ЭПОХУ ЦИФРОВИЗАЦИИ: КАК СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ ФОРМИРУЮТ ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ.....	539
Убайдуллоева Сабрина Кодыровна	
NAVOIY VILOYATIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH HOLATINING IQTISODIY TAHLILI.....	545
O'roqov Mamurali Odil o'g'li	

NAVOIY VILOYATIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH HOLATINING IQTISODIY TAHLILI

O'roqov Mamurali Odil o'g'li

Sharq universiteti, Iqtisodiyot va axborot texnologiyalari kafedrası katta o'qituvchisi

ORCID: 0009-0005-6053-4498

E-mail: mamuraliodilovich714@gmail.com

Annotatsiya. Navoiy viloyatida mehnat resurslaridan foydalanish holatining iqtisodiy tahlili amalga oshirilgan. Tadqiqot davomida hududdagi mehnat resurslari tarkibi, iqtisodiy faol va iqtisodiy nafaol aholi dinamikasi, bandlik darajasi hamda mehnat bozorida tarkibiy o'zgarishlar statistik ma'lumotlar asosida baholangan. Shuningdek, mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligiga ta'sir etuvchi demografik, ijtimoiy-iqtisodiy va institutsional omillar tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari asosida hududda mehnat resurslaridan samarali foydalanishni takomillashtirish, norasmiy bandlikni qisqartirish va bandlik barqarorligini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: mehnat resurslari, bandlik, iqtisodiy faol aholi, iqtisodiy nafaol aholi, mehnat bozori, norasmiy bandlik, mehnat unumdorligi, hududiy iqtisodiyot, demografik omillar.

Abstract. An economic analysis of labor resource utilization in the Navoi region was conducted. The study assessed the structure of labor resources, the dynamics of the economically active and economically inactive population, employment levels, and structural changes in the labor market based on statistical data. In addition, demographic, socio-economic, and institutional factors influencing the efficiency of labor resource utilization were analyzed. Based on the findings, scientific and practical recommendations were developed to improve the efficient use of labor resources, reduce informal employment, and strengthen employment sustainability in the region.

Key words: labor resources, employment, economically active population, economically inactive population, labor market, informal employment, labor productivity, regional economy, demographic factors.

Аннотация. Проведён экономический анализ состояния использования трудовых ресурсов Навоийской области. В ходе исследования на основе статистических данных оценены структура трудовых ресурсов региона, динамика экономически активного и экономически неактивного населения, уровень занятости, а также структурные изменения на рынке труда. Кроме того, проанализированы демографические, социально-экономические и институциональные факторы, влияющие на эффективность использования трудовых ресурсов. По результатам исследования разработаны научно-практические предложения, направленные на повышение эффективности использования трудовых ресурсов, сокращение неформальной занятости и обеспечение устойчивой занятости в регионе.

Ключевые слова: трудовые ресурсы, занятость, экономически активное население, экономически неактивное население, рынок труда, неформальная занятость, производительность труда, региональная экономика, демографические факторы.

KIRISH

Hudud iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida mehnat resurslaridan samarali foydalanish muhim strategik omillardan biri hisoblanadi. Mehnat resurslari ishlab chiqarish jarayonining asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida iqtisodiy o'sish sur'atlari, mehnat unumdorligi va hududiy raqobatbardoshlik darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, zamonaviy iqtisodiy transformatsiyalar sharoitida mehnat resurslarini hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy va tabiiy imkoniyatlariga mos ravishda taqsimlash ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Mehnat resurslaridan oqilona foydalanish bandlik darajasining barqarorlashuvi, aholi daromadlarining oshishi va hududiy iqtisodiy muvozanatni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, mehnat resurslari holatini iqtisodiy jihatdan tahlil qilish va ularning samaradorligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb ahamiyatga ega.

Navoiy viloyati iqtisodiyotida mehnat resurslari hududning sanoat, xizmat ko'rsatish va qishloq xo'jaligi tarmoqlari rivojlanishida muhim o'rin egallaydi. So'nggi yillarda viloyatda mehnat resurslari sonining o'sishi kuzatilayotgan bo'lsa-da, ularning jami aholiga nisbatan ulushida pasayish tendensiyasi shakllanmoqda. Bu holat demografik tarkibdagi o'zgarishlar, yoshlar ulushining ortishi hamda iqtisodiy faol va nafaol aholi nisbatidagi siljishlar bilan izohlanadi. Hududda sanoat tarmoqlarining rivojlanishi mehnat bozorida malakali ishchi kuchiga bo'lgan talabni kuchaytirmoqda. Shu bilan birga, ayrim tumanlarda norasmiy bandlikning mavjudligi va mehnat resurslarining hududlar kesimida notekis taqsimlanganligi mehnat samaradorligiga ta'sir qiluvchi asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Mehnat resurslaridan foydalanish holatini iqtisodiy tahlil qilish hududiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishlarini aniqlashda muhim metodologik ahamiyatga ega. Ushbu jarayonda statistik tahlil, dinamik qatorlar usuli, iqtisodiy taqqoslash, tarkibiy tahlil hamda iqtisodiy-demografik yondashuvlardan foydalanish mehnat bozori holatini kompleks baholash imkonini beradi. Ayniqsa, iqtisodiy faol aholi, bandlik darajasi, norasmiy mehnat ulushi va mehnat unumdorligi ko'rsatkichlarini tizimli o'rganish hududda mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etishning ilmiy asoslangan yo'nalishlarini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mehnat resurslari samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy yondashuvlarni shakllantirish hudud iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

K.X. Abdurahmonov mehnat resurslarini ishlab chiqarish jarayonida ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'lgan, zarur jismoniy va intellektual salohiyat hamda kasbiy malakaga ega aholi qismi sifatida baholaydi. Olimning yondashuviga ko'ra, mehnat resurslari tarkibiga nafaqat band aholi, balki ishlash imkoniyati va istagiga ega bo'lgan, vaqtincha mehnat faoliyatidan chetda qolayotgan hamda ish izlayotgan fuqarolar ham kiradi¹.

R. Ubaydullaeva va Sh. Xolmo'minovning ta'kidlashicha, mehnat resurslari o'zining aqliy va jismoniy salohiyati orqali ijtimoiy ishlab chiqarish jarayonida ishtirok etishga qodir bo'lgan mehnatga layoqatli kishilar majmuasini anglatadi².

Z.A. Tolametova mehnat resurslariga quyidagicha ta'rif bergan: "O'zining aqliy va jismoniy mehnati bilan ijtimoiy ishlab chiqarishda ishtirok etadigan, mehnat qilish qobiliyatiga ega insonlar to'plamiga mehnat resurslari deyiladi"³

G.Q. Abduraxmonovning mehnat resurslariga bergan ta'rifiga ko'ra, "ijtimoiy foydali faoliyat sohasida ishlash uchun zarur bo'lgan jismoniy baquvvatlikka, salomatlikka, ta'lim darajasiga, madaniyatga, qobiliyatga, malakaga va kasbiy bilimlarga ega bo'lgan aholining bir qismidir"⁴.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida induksiya va deduksiya, ilmiy abstraktlash, statistik hamda qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, monografik kuzatuv va ekspert baholash usullaridan foydalanildi. Mazkur usullar Navoiy viloyatida mehnat resurslaridan foydalanish holatini iqtisodiy jihatdan baholash, mehnat bozori ko'rsatkichlarini tahlil qilish hamda mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo'nalishlarini aniqlashga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Navoiy viloyatida mehnat resurslaridan foydalanish holatini iqtisodiy tahlil qilish hududdagi mehnat bozorining tarkibiy o'zgarishlari hamda bandlik jarayonlarini baholash imkonini beradi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda viloyatda mehnat resurslari sonining o'sish tendensiyasi kuzatilgan. Xususan, 2012-yilda mehnat resurslari hajmi 544,1 ming kishini tashkil etgan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2024-yilga kelib 597,4 ming kishiga yetgan. Bu raqamlar hududda mehnat salohiyatining miqdor jihatdan ortib borayotganini anglatadi.

Biroq mehnat resurslarining jami aholiga nisbatan ulushida pasayish kuzatilgan. 2012-yilda ushbu ko'rsatkich 61,5 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda 54,6 foizgacha kamaygan. Mazkur holat viloyatda demografik tarkibning o'zgarishi, yoshlar va bolalar ulushining ortishi bilan izohlanadi. Shu bilan birga, mehnatga layoqatli yoshdagi aholining mehnat resurslari tarkibidagi salmog'i yuqori darajada saqlanib, 2024-yilda 99,1 foizni tashkil etgan. Bu esa hududda asosiy mehnat salohiyati iqtisodiy faol yoshdagi aholi hisobiga shakllanayotganini ko'rsatadi (1-jadval).

1 Каландар Абдурахмонов. Меҳнат иқтисодиёти: Назария ва амалиёт/Дарслик. Каландар Абдурахмонов. Қайта ишланган ва тўлдирилган 3-нашри. Т.: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси «Фан» нашриёти давлат корхонаси, Т.: 2019-145 б

2 Р.Убайдуллаева, Ш.Холмўминов Меҳнат иқтисодиёти ва социологияси: Олий ўқув юртларининг иқтисодиёт соҳаси бўйича талабалар учун дарслик. / К.Абдурахмоновнинг умумий таҳрири остида; - Т.: "Ўқитувчи", 2001 - 68-б

3 Толаметова З.А. Меҳнат иқтисодиёти ва социологияси. "Фан ва технология" 2017. 21 бет.

4 Абдурахмонова Г.Қ. Меҳнат иқтисодиёти: ўқув қўлланма / - Т.: Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi, 2020. -138 б.

1-jadval. Navoiy viloyati mehnat resurslari tarkibi⁵

Ko'rsatkichlar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mehnat resurslari	544,1	546,8	543,1	540,3	543,5	547,2	552,0	555,8	555,2	564,5	570,6	584,5	597,4
Doimiy aholiga nisbatan, foizda	61,5	61,1	59,9	58,7	58,1	57,6	56,8	56,2	54,8	54,6	54,6	54,9	54,6
Shu jumladan:													
Mehnatga layoqatli yoshdagi mehnatga layoqatli aholi	520,0	526,2	531,2	535,6	540,1	544,1	549,1	553,4	553,1	561,8	566,9	579,9	591,9
Doimiy aholiga nisbatan, foizda	58,8	58,8	58,6	58,2	57,7	57,2	56,5	56,0	54,6	54,3	54,3	54,4	54,1
Mehnat resurslariga nisbatan, foizda	95,6	96,2	97,8	99,1	99,4	99,4	99,5	99,6	99,6	99,5	99,4	99,2	99,1
Mehnatga layoqatli yoshdan kichik va katta yoshdagi ishlovchilar	24,1	20,6	11,9	4,7	3,4	3,1	2,9	2,4	2,1	2,6	3,7	4,6	5,5
Doimiy aholiga nisbatan, foizda	2,7	2,3	1,3	0,5	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,5
Mehnat resurslariga nisbatan, foizda	4,4	3,8	2,2	0,9	0,6	0,6	0,5	0,4	0,4	0,5	0,6	0,8	0,9

Tahlillar davomida iqtisodiy faol aholi ulushida ham ma'lum o'zgarishlar aniqlangan. 2012-yilda iqtisodiy faol aholi mehnat resurslarining 80,9 foizini tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 76,6 foizgacha kamaygan. Aksincha, iqtisodiy nafaol aholi ulushi 19,1 foizdan 23,4 foizgacha oshgan. Mazkur jarayon hududda ayrim mehnat resurslarining ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish faoliyatidan chetda qolayotganini anglatadi. Ayniqsa, iqtisodiy nafaol aholi ulushining ortishi mehnat bozorida bandlikni ta'minlash, kasbiy tayyorlash va yangi ish o'rinlarini yaratish zaruratini kuchaytiradi.

Viloyatda mehnat resurslaridan foydalanish holati sanoat tarmoqlarining rivojlanishi bilan ham bevosita bog'liqdir. Navoiy viloyatining sanoatlashgan hudud sifatida shakllanishi malakali ishchi kuchiga bo'lgan ehtiyojni oshirmoqda. Shu sababli, hududda mehnat resurslarini tarmoqlar kesimida samarali taqsimlash, kasbiy malaka darajasini oshirish va norasmiy bandlikni qisqartirish muhim iqtisodiy vazifalardan biri hisoblanadi(2-jadval).

2-jadval. 2024-yilda Navoiy viloyati hududlari bo'yicha iqtisodiy faol aholi va ishsizlik darajasi⁶

Hududlar	Iqtisodiy faol aholi, ming kishi	Iqtisodiyotda bandlar, ming kishi	Ishsizlar, ming kishi	Ishsizlik darajasi, %
Navoiy viloyati	457.7	435.2	22.5	4.9
shaharlar:				
Navoiy sh.	105.4	101.3	4.1	3.9
Zarafshon sh.	46.7	44.8	1.9	4.2
G'ozg'on sh.	3.6	3.4	0.2	4.8
tumanlar:				
Uchquduq	21.6	20.5	1.1	4.9
Karmana	47	44.6	2.4	5.1

5 <https://www.navstat.uz/uz/rasmiy-statistika/labor-market-2>

6 Muallif ishlanmasi

Qiziltepa	60.1	56.9	3.2	5.4
Konimex	22.1	20.9	1.2	5.5
Navbahor	36.5	34.6	1.9	5.2
Nurota	37.2	35	2.2	5.8
Tomdi	6.6	6.3	0.3	5.2
Xatirchi	70.9	66.9	4	5.7

2017–2024-yillarda Navoiy viloyatida iqtisodiy faol aholi sonida o'sish kuzatilib, 445,7 ming kishidan 457,7 ming kishiga yetgan. Shu bilan birga, viloyatda band aholining ulushi oshib, ishsizlik darajasi 5,2 foizdan 4,9 foizgacha pasaygan. Mazkur holat hududda bandlikni ta'minlash va iqtisodiy faollikni oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarning ijobiy natijasini ko'rsatadi.

Viloyatning yirik shaharlari orasida Navoiy shahri iqtisodiy faol aholi soni va bandlik ko'rsatkichlari bo'yicha yetakchi hisoblanadi. 2024-yilda shaharda iqtisodiy faol aholi soni 105,4 ming kishini tashkil etib, ishsizlik darajasi 3,9 foizga teng bo'lgan. Zarafshon va G'ozg'on shaharlarida ham bandlik ko'rsatkichlari nisbatan barqaror shakllangan bo'lib, bu sanoat tarmoqlarining rivojlanganligi bilan izohlanadi.

Tumanlar kesimida Xatirchi va Qiziltepa iqtisodiy faol aholi sonining yuqoriligi bilan ajralib turadi. Xususan, 2024-yilda Xatirchi tumanida iqtisodiy faol aholi soni 70,9 ming kishini, Qiziltepa tumanida esa 60,1 ming kishini tashkil etgan. Mazkur hududlarda qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish sohalari mehnat resurslarining asosiy bandlik yo'nalishlari sifatida shakllangan.

Nurota, Konimex va Tomdi tumanlarida ishsizlik darajasi viloyatning boshqa hududlariga nisbatan yuqoriroq shakllangan. Bu holat hududlarda ishlab chiqarish infratuzilmasining cheklanganligi hamda iqtisodiy faoliyat turlarining yetarli darajada diversifikatsiyalanmaganligi bilan bog'liqdir. Shu sababli, ushbu hududlarda yangi ish o'rinlarini yaratish va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Navoiy viloyatining makroiqtisodiy ko'rsatkichlari tahlili hududda mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi yalpi hududiy mahsulot hajmining o'sishiga bevosita ta'sir qilayotganini ko'rsatadi. Xususan, 2017–2025-yillarda yalpi hududiy mahsulot hajmi 18,4 trln so'mdan 167,9 trln so'mgacha oshgan bo'lib, bu hudud iqtisodiyotida ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish faoliyatining kengayganligini anglatadi. Mazkur jarayonda mehnat resurslarining sanoat, xizmat ko'rsatish va qurilish tarmoqlariga faol jalb qilinishi iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Viloyat iqtisodiyotida sanoat mahsuloti hajmining yuqori sur'atlarda o'sishi hududiy yalpi mahsulot tarkibida sanoatlashgan hududlarning ulushi yuqoriligini ko'rsatadi. Ayniqsa, Navoiy shahri, Zarafshon shahri hamda Karmana tumani sanoat va xizmat ko'rsatish tarmoqlarining rivojlanganligi sababli hududiy yalpi mahsulotga eng katta hissa qo'shayotgan hududlar hisoblanadi. Ushbu hududlarda yirik sanoat korxonalari, kon-metallurgiya majmualari va logistika infratuzilmasining rivojlanganligi mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirmoqda.

Qiziltepa va Xatirchi tumanlarida iqtisodiy faol aholi sonining yuqoriligi qishloq xo'jaligi, savdo va xizmat ko'rsatish sohalari orqali hudud iqtisodiyotiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur hududlarda mehnat resurslarining son jihatdan yuqoriligi iste'mol bozori va xizmatlar hajmining kengayishiga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, Konimex, Tomdi va Nurota tumanlarida iqtisodiy faoliyatning nisbatan cheklanganligi sababli yalpi hududiy mahsulotdagi ulush pastroq shakllangan.

Tahlillar natijasida hududda mehnat resurslaridan samarali foydalanish yalpi hududiy mahsulot hajmining o'sishi, xizmatlar sektorining kengayishi va o'rtacha ish haqi ko'rsatkichlarining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatayotgani aniqlandi. Ayniqsa, sanoatlashgan hududlarda mehnat unumdorligining yuqoriligi aholi daromadlari va iqtisodiy faollik darajasining ortishiga xizmat qilmoqda. Shu sababli, hududlarda mehnat resurslarini iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha oqilona taqsimlash va malakali ishchi kuchini shakllantirish hududiy iqtisodiy rivojlanishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Tahlillar natijasida Navoiy viloyatida mehnat resurslaridan foydalanish ko'rsatkichlari hududlar kesimida keskin tafovutlanishi aniqlandi. Xususan, Navoiy va Zarafshon shaharlari hamda Karmana tumanida sanoat va xizmat ko'rsatish tarmoqlarining rivojlanganligi sababli bandlik darajasi va iqtisodiy faollik yuqori shakllangan. Aksincha, Konimex, Tomdi va Nurota tumanlarida iqtisodiy faoliyatning cheklanganligi, ishlab chiqarish infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi hamda ish o'rinlarining kamligi mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligining pastligiga olib kelmoqda (3-jadval).

3-jadval. Navoiy viloyatida mehnat resurslaridan foydalanishning asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri⁷

Ko'rsatkichlar	2017-yil	2025-yil	O'zgarish miqdori	O'sish sur'ati
Yalpi hududiy mahsulot, mlrd so'm	18 456,2	167 964,6	+149 508,4	9,1 barobar
Sanoat mahsuloti, mlrd so'm	13 072,9	195 226,4	+182 153,5	14,9 barobar
Xizmatlar hajmi, mlrd so'm	3 068,4	25 733,6	+22 665,2	8,4 barobar
Qurilish ishlari, mlrd so'm	1 313,6	16 192,6	+14 879,0	12,3 barobar
Chakana savdo aylanmasi, mlrd so'm	4 348,5	17 863,4	+13 514,9	4,1 barobar
Iqtisodiy faol aholi, ming kishi	445,7	457,7*	12,0	102,7 %
Band aholi, ming kishi	422,4	435,2	12,8	103,0 %
Ishsizlik darajasi, %	5,2	4,9	-0,3	94,2 %

Tahlil natijalariga ko'ra, mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi yuqori bo'lgan hududlarda yalpi hududiy mahsulot hajmi, xizmatlar sektori va o'rtacha ish haqi ko'rsatkichlari ham nisbatan yuqori shakllangan. Shu bilan birga, iqtisodiy faollik darajasi past hududlarda ishsizlik ko'rsatkichlarining yuqoriligi va aholi daromadlarining cheklanganligi kuzatilmoqda. Bu esa hududlar o'rtasida iqtisodiy rivojlanish darajasidagi tafovutlarning kuchayishiga sabab bo'lmoqda. Mazkur holat mehnat resurslarini hududlarning iqtisodiy ixtisoslashuvi asosida oqilona taqsimlash, yangi ish o'rinlarini yaratish va mehnat bozori infratuzilmasini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

Jadval ma'lumotlari Navoiy viloyatida iqtisodiy ko'rsatkichlarning o'sishi mehnat resurslari faolligining ortishi bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi. Ayniqsa, sanoat mahsulotlari hajmining 182,1 trln so'mga oshgani hududda ishlab chiqarish tarmoqlarida mehnat resurslaridan foydalanish ko'lami kengayganini anglatadi. Shu bilan birga, qurilish ishlari hajmining 12,3 barobarga o'sishi infratuzilma va investitsiyaviy loyihalarning kengayishi natijasida yangi mehnat talabining shakllanganligini ko'rsatadi.

Hududda xizmatlar va chakana savdo hajmlarining sezilarli oshishi mehnat resurslarining iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha diversifikatsiyalanayotganini bildiradi. Xususan, xizmatlar hajmining 22,6 trln so'mga ortishi aholining iqtisodiy faolligi va ichki iste'mol bozori kengayganini anglatadi. Natijada mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi nafaqat ishlab chiqarish hajmlarining o'sishiga, balki hududda iqtisodiy barqarorlik va daromadlar bazasining mustahkamlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Navoiy viloyatida mehnat resurslaridan foydalanish holatini iqtisodiy tahlil qilish natijasida hududda mehnat resurslari sonining ortib borayotgani, biroq ularning iqtisodiy faollik darajasida hududlar kesimida sezilarli tafovutlar mavjudligi aniqlandi. Ayniqsa, sanoatlashgan hududlarda bandlik va mehnat unumdorligi yuqori shakllangan bo'lsa, ayrim tumanlarda iqtisodiy faoliyatning cheklanganligi mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu holat hududiy mehnat bozori rivojlanishida nomutanosibliklar mavjudligini va mehnat resurslari bilan bog'liq iqtisodiy jarayonlarni qayta tizimlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Tahlillar davomida mehnat resurslaridan samarali foydalanish yalpi hududiy mahsulot, sanoat ishlab chiqarishi, xizmatlar hajmi va aholi daromadlarining o'sishiga ijobiy ta'sir qilishi aniqlandi. Xususan, iqtisodiy faol aholining barqarorlashuvi hamda bandlik darajasining oshishi hudud iqtisodiyotida ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish tarmoqlari rivojlanishining muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo'ldi. Shu sababli, mehnat resurslarini hududlarning iqtisodiy ixtisoslashuvi asosida oqilona taqsimlash va malakali ishchi kuchini shakllantirish hududiy iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Hududlarda mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish maqsadida sanoat va xizmat ko'rsatish tarmoqlari sust rivojlangan tumanlarda kichik sanoat zonalarini hamda xizmatlar infratuzilmasini zamonaviy talablar asosida kengaytirish zarur. Bu orqali yangi ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy faol aholi ulushini oshirish imkoniyati kengayadi.

Mehnat bozorida hududiy tafovutlarni kamaytirish uchun kasb-hunar va qayta tayyorlash dasturlarini hududlarning iqtisodiy ixtisoslashuviga mos ravishda tashkil etish maqsadga muvofiq bo'ladi. Ayniqsa, hududdagi yoshlar hamda norasmiy band bo'lgan aholining zamonaviy kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish mehnat unumdorligini oshirish va viloyatdagi ishsizlik darajasini pasaytirishga xizmat qiladi.

7 Muallif ishlanmasi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti: ijtimoiy mehnat munosabatlari. Darslik. – Toshkent, 2011. – 494 b.
2. Абдурахмонов Қ.Х. Меҳнат иқтисодиёти. Дарслик. – Т.: Mehnat, 2009. – 706 бет.
3. Abdurahmonov Q.X. va boshq. Mehnat iqtisodiyoti. Darslik. – Т., 2009. – 237 b.
4. Убайдуллаева Р., Холмўминов Ш. Меҳнат иқтисодиёти ва социологияси: олий ўқув юртларининг иқтисодиёт соҳаси бўйича талабалари учун дарслик / К. Абдурахмоновнинг умумий таҳрири остида. – Т.: Ўқитувчи, 2001. – 68 б.
5. Абдурахмонова Г.Қ. Меҳнат иқтисодиёти: ўқув қўлланма. – Т.: Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi, 2020. – 138 б.
6. Маслова Н.С. Эффективная занятость и рынок рабочей силы. – М.: Наука, 1992.
7. Толаметова З.А. Меҳнат иқтисодиёти ва социологияси. – Т.: Фан ва технология, 2017. – 400 бет.
8. Толаметова З.А. Иқтисодиётни модернизациялаш жараёнида меҳнат бозорини ривожлантириш йўналишлари. – Тошкент: Иқтисодиёт, 2014. – 303 бет.
9. Толаметова З.А. Меҳнат бозори ва аҳоли бандлиги. Ўқув қўлланма. – Т.: Университет, 2005.
10. Улуғмурадова Н.Б. Меҳнат иқтисодиёти. Ўқув қўлланма. – Самарқанд: СамДУ нашриёти, 2021. – 35 бет.
11. <https://www.navstat.uz/uz/rasmiy-statistika/labor-market-2>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 5 (3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
